

RAZVOJ in NASTANEK POVRŠJA

- nastane z **razpadanjem** **praceline Pangee**, današnja podoba v **KREDI**+orogeneze (Kapskih gorah-J,Atlas-S) ...zunanji procesi: **URAVNANO V AFRIŠKI ŠČIT**
- **TEKTONSKA DELOVANJA**(Atlas & Vzhodnoafriški tektonski jarek)
- **RAZLAMLANE**: Afriška + evrazijska lit.: **POTRESI, VULKANI, TEKTONSKI JARKI** (Vzhodnoafriški jarek:na Z **Tanganjiško jezero**, **morje**)
- kamine: **GRANIT, GNAJS, SKRILAVCI**

PODNEBJE, POVRŠJE, RASTLINSTVO & VODOVJE

- VPLIVI NA PODNEBJE: **geografska širina** (tropski & subtropski pas), **morski tokovi** (v J Afriki), **nadmorska višina** (gorsko podnebje)

EKVATORIALNO PODNEBJE: ob ekvatorju, **zenitne padavine, vlaga**, **prsti**, tropski deževni gozd-//:les&njive, naseljenost:le reke, ni plovbe

SAVANSKO PODNEBJE:

- S&J ekvatorja, **sušne&deževne dobe** (21°C,1500mm ob ekvatorju.&250mm poušave)
- savane:**vlažna/visokotrav., suha/nizkot., savana trnatih rastlin**(polpuščave,)
- **prsti**✓poseljenost, nomadi, govedoreja, savane... polpuščave
- (ČADSKA KOTLINA: prehod iz savan. ½ pušč. podneb., suha&trnasta savana, nomadi)
- (KOTLINA KALAHARI: Južnoafr. višavje, trnasta&suha savana ½ pušč., areično obm.)
- (KOTLINA BELEGA NILA: **puščav.**-V Sahara&vlažno savan.-J, rečni nanosi, poseljen)
- V Afrika (V Afr. viš.& Etiopsko viš., na J: Južnoafr. viš.& Zmajevе gore) savansko p.
- V Afr. viš.& Veliki tekt. j.: ✓vulkan. prsti✓poselitev polantaže/njive selitev v mesta
- (REKA ZAMBEZI: **zajezili...** zaradi:elektrika, plovnosti, zbiralnik vodenamakanje)
- (**KILIMANDŽARO**: trije vrhovi na robu **kraterja**)

PUŠČAVSKO / SUHO TROPSKO & SUBTROPSKO PODNEBJE:

- **območje Sahare, puščave Namib, Somalskega polotoka**, nomadi-El Djouf
- **poselitev**: podtalnica (le, osamelci-Air, Tibesti, Enedi), visoki zr. pritisk, suhi pasati
- NIL: najdaljša reka, voda+✓naplavine✓✓poseljen, nanakalno kmetijstvo

SREDOZEMSKO PODNEBJE:

- ob Sredozemskem morju & J Afrike ob Kapskih gorah
- **vroč&suha**, **mile**, **prsti**✓poselitev, **listavci&bori** njive...g/makija

OBALA AFRIKE:

- **razčlenjena**, ravnin, površje **strmo** v, obale le Gvin. zalivu&Sredoz. morju, **poseljene**
- **Z OBALA**: vpliv **HLADNEGA Benguelskega toka** vlage+suhi pasati, pušč.p.

(Namib)

- **V OBALA:** vplivi **TOPLEGA Agulhaškega toka**-vlažni pasati, gozdovi
- od V obale proti notranjosti vedno manj padavin

[**MORSKI TOKOVI:** □**Kanarski tok**(-), □**Gvinejski**(+), □**Bengalski**(-), □**Agulhaški**(+)]

KOLONIALNA PRETEKLOST:

- **cheap** **delovni F&surovine** □**multinac**+ozemlja&rudniki □osamos.drž. □**vojne&gospodar-**
- problemi new držav: izobrazba&system, nerazvit.gospodar, druž.razlike, \$&tuje invest
- posledica odvisnost od multinacionalk: poceni izvoz surovin, nadzor nad rudniki-own, zadolževanje v tujini, oboroževanje-kot oblika pomoči razvitih držav
- afriške države zaostajajo za gospodarskim razvojem ostalega sveta
- visok naravni prirastek, *zdravstvene, socialne razmere, polit. krize&vojne
- propadanje podeželja&velika URBANIZ. □puščav, lakota, bolezni, brezpos. (barak.n.)

GOSPODARSTVO

KMETIJSTVO: ✓✓ (60%-upada: aids&prestrukturiranje gospodarstva)

1. SAMOOSKRIBNO, EKSTENZIVNO KMETIJSTVO:

o odvisnost od **naravnih razmer**, **majhne kmetije**, **revščina**...**gnobjala**

o **veliko otrok**: delovna sila & vera & tradicija □ lakota

o **selilno/požigalno poljedelstvo**: **tropski gozd**, **požiganje** □...**redovitnost** □**2nd gozd**

o **redno**

obdelovno: savane, male

kmetije, **požig**. suho □ (koruza, proso, arašidi, manioku)

2. STALNO POLJEDELSTVO: samooskrbno & tržno poljedelstvo

o ✓ **vulkanska prst**, **V predeli** & ob **rekah**

o (proso, riž, koruza, manjok, banane) & **na plantažah**: čaj, kava, sizal, tobak

o **namakal. poljedel.**: Nil, **3x** (pšenica, bombaž, sladkorni trs, proso, koruza, zelenjava)

3. INTENZIVNO TRŽNO POLJEDELSTVO:

o **Južnoafriška rep., Kenija, Tanznija, Gani, Slonokošč. obala, Egipt, Nigerija**

o **velike**

kmetije □ ustanov. Evrop.

(argumi, grozdje, arašidi, trop. sadje, sizal, trs, palme, bombaž, tobak)

kakav, kava, čaj, oljne

o vse več kmetijskih površin □ zmanjšuje obseg njiv, pridelava hrane za last. need

ŽIVINOREJA:

o **nomadska&polnomadska živinoreja**: selijo+bivališča/samo moški, **S&J Sahare**

o **pašna živinoreja**: vse države- **!!!** razen v ekvatorialni deli NE □ **MUHA CE-CE!!!**

o Intenzivna/tržna

belci, izvoz: ZDA, Jap., EU

govedo&ovčjereja: Jafr, rep., bogati

TURIZEM: evropski & ameriški turisti

o E. Δ, Sredoz., Jafr. rep., **naravni**: Tanzan. & Ken., ||: politične, napadi, lakota, suše

o **PARKI:** +: \$, zaposlitev, tur. sred., fotosafari, -: tradicija, njive, onesnaženje, //lov

RUDARSTVO: stare **magmatske & metamorfne kamnine**

• kolonizacija-vlaganje multinac.+ poceni delovna sila velika ponudba na trgu cen

• J AFR. REP.: vse rude (zlato, diamanti, mangan, krom, uranova ruda), "visoka razvitost"

• **BAKRENI PAS:** Dem. rep. Kongo, Zamibija-Kongo kotl. -odvisne od izvoza trg kriza

NAFTA & ZEMELJSKI PLIN:

• Alžirija, Tunizija, **Libija**, Egipt, Kamerun + nafta ✓ razvitost države, Angola

• izvoz nafte = investicija v vodno oskrbo = namakalni sistem

ŠIRJENJE PUŠČAV/DEZERTIFIKACIJA:

• najhitreje se = **J Sahara** = ogroža **SAHEL** (polsuho tropsko podnebje, J Sahara)

VZROKI & POSLEDICE ŠIRITVE PUŠČAV:

• **prebivalstvo:** naraščanje = več kmetov = več hrane & kurjave = večje izkorišč. tal & gozdov = prevelika poraba vode = propad rastlinstva = **erozija prsti**

• **kmetijstvo:** več živine = več paše = poraba vode = propad rastlin. = eroz. prsti

• **T zraka:** segrevanje ozračja = višje T = **izhlapevanje** = neredne padavine

• **padavine:** vedno **majn** = daljše, pogostejše suše = sušenje rek = neredne padav.

• **vetetrna erozija:** = propadanje rastlinstva = **erozija prsti**

DRUŽBENI

NARAVNI

• stopnje širjenja puščav:

1. stopnja je lokalno pomanjkanje vode v prsti in rahla erozija prsti. Vzrok za to spremembo so manjše napake pri rabi tal, npr. pregloboko oranje. Posledice lahko domačini odpravijo z ustrežnejšo rabo tal ali začasnim prenehanjem uporabe zemljišč. Tla si postopoma opomorejo.

2. stopnja je delno uničenje travnega rastlinstva in manjša erozija prsti. Tudi na tej stopnji je napredovanje procesa še mogoče preprečiti (gl. naslednjo stran).

3. stopnja je sprememba travnatih savan v savane trnastih rastlin. Obnovitev pokrajine je težka in dolgotrajna in zahteva velika finančna vlaganja.

4. stopnja so puščavska tla; rastlinstvo je popolnoma uničeno, erozija prsti je popolna. Pojavijo se velike površinske spremembe. Vetrna erozija povzroča premike peščenih sipin, ponekod se na površju pojavi plast soli. Končna posledica je odselitev prebivalstva s teh območij (depopulacija). Tehnologije za vrnitev tal v prejšnje stanje še ne poznamo.

- **PREPREČEVANJE ŠIRJENA PUŠČAV:**
 - o sidranje peščenih sipin: puščavo **ogradijo**:+grmičevje&...gozd, namakajo
 - o namakanje z zajezitvijo rek: (Nil, Niger,...), !!!...prst postane slana!!!
 - o selektivno namakanje: škropljenje...zasoljevanje:(
 - o kapljični sistem: ✓, napeljana vodo do vsake rastline posebej
- **ASUANSKI JEZ** na NILU:
 - o ✓: električna energija, plovne poti, namakanje, nove njive 3 letine
 - o x: naravne poplave & rodovitne naplavine → **rodovitnost**, hitrejše → puščav na S

LAKOTA & BOLEZNI:

- **VZROKI ZA LAKOTO:**
suše, erozija prsti, sekanje (njive & kurjavo), rodovitnost, zdravstvo, št. otrok-delovna F ni hrane za vse, selitve v mesta → brezposelnost, medn. pomoč → veljaki
- **SUŠA:** v sahelskem delu, zaradi prevelikih količin padavin (nomadi → več živine, ...suša: popasejo vse → erozija & → puščav → rodovitnost, lakota → bolezn)
- **BOLEZNI:**
 - o Vzroki: visoka T & vlaga, veča, podhranjenost (imunski sistem), zdravstva
 - o → ...: dojenčki, aktivno prebivalstvo, stroški za zdravstvo → za investicije, ki širijo bolezni
 - o Najpogostejše bolezni:
 - **ADIS**: imunski sistem, HIV, nezašč. spolni odnosi & igel → telesni propad
 - **MALARIJA**: v **podсахarskim delu**, piki komarjev (močvirja): // zaščita
 - **SPALNA BOLEZEN**: **ekvator.Afr.** → tropski gozd, **muha ce-ce** → ni živin.
 - **KOLERA**: tropski predeli, z okuženo vodo → bruhanje & driska
 - **KUGA**
 - **SHISTOMIAZA**: ob sladkih vodah-jezera, reke, mlake
 - **EBOLA**: ?? bolezen, z stikom z okuženo krvjo → odpoved notranjih org.

Država	glavno mesto
Maroko	Rabat
Tuizija	Tunis
Libija	Tripolis
Sudan	Kartum
Niger	Niamey
Senegal	Dakar
Gvineja	Conakry
Liberija	Monrovia
Dem.republika Kongo	Kinšasa
Kongo	Brazzaville
Džibuti	Džibuti
Kenija	Nairobi
Mozambik	Maputo
Zimbabve	Harare

Država	glavno mesto
Mavretanija	Noukchott
Alžirija	Alžir
Egipt	Kairo
Čad	N' Djamena
Mali	Bamako
Gambija	Ba
Sierra Leone	Freetown
Slonokoščena obala	Yamuosoukru
Anogla	Luanda
Etiopija	Adis Abeba
Somalija	Mogadiš
Tanzanija	Dodoma
Zambija	Lusaka
J Afriška republika	Capetown
Namibija	Windhuk

Maroko - fosfati

Alžirija - nafta in zemeljski plin

Egipt - bombaž

Liberija - izvoz železa

Slonokoščena obala - kmetijski izdelki

Nigerija - izvoz nafte

Kamerun - nafta

Dem. rep. Kongo - diamanti, baker, zlato, kontal

Etiopija: kava

Kenija: kava, čaj

Tanzanija - kava, čaj, sizal

Namibija - diamanti

Kakav: ekvatorialno podnebje; Nigerija, Gana, Kamerun, Slonokoščena obala

kavovec: Uganda, Kenija, Tanzanija, Etiopija

sizal: Kenija, Tanzanija, Angoja

bombaževce: Egipt, Uganda, S Tanzanija, Sudan, Kamerun

kavčukovec: Kongova kotlina, Nigerija, Kamerun (ekv. pod.)
čajevec: Kenija, Mozambik, Malavi